

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Kairi Oru

EESTI RAHVAKALENDRI TÄHTPÄEVADE TÄHISTAMISEST LÕUNA-EESTI
LASTEAEDADE NÄITEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lastekirjanduse nooremlektor Mari Niitra

Kaasjuhendaja: loodusteaduste didaktika õpetaja, Marianne Olbrei

Tartu 2021

Kokkuvõte

Eesti rahvakalendri tähtpäevade tähistamisest Lõuna-Eesti lasteaedade näitel

Tänapäeva materiaalses ühiskonnas kipuvad tagaplaanile jääma vaimsed väärtused. Vaimsete väärtuste üks osa on omakultuuri ja rahvapärимuse tundmine. Oluline roll on siin koolieelsetel lasteasutustel.

Bakalaureusetöö teoreetilises osas antakse ülevaade vaimse kultuuri ja pärimuse tähtsusest ning eesti rahvakalendri kujunemisest. Töö teine osa keskendub Lõuna-Eesti koolieelsetes lasteasutustes läbiviidud uurimistöö tulemuste tutvustamisele ja analüüsile. Ankeetküsitluse kaudu toimunud uurimuse eesmärk oli teada saada, milliseid rahvakalendri tähtpäevi Lõuna-Eesti lasteaedades väärtustatakse, millised tegevused ja kitsaskohad nende tähistamisega kaasnevad. Uuringus osales 54 Võru-, Põlva- ja Tartumaa lasteaiaõpetajat.

Uuringu tulemusena selgus, et meie lasteaedades hinnatakse eesti rahvakalendriga seotud pärimust. Tähtpäevadega seotud üritused on seotud mitmekesiste ja lapsi haaravate tegevustega. Nende korraldamisel aga ootavad õpetajad nii moraalset, materiaalist kui meetoodilist abi ning tõhusamat lastevanemate kaasatust.

Võtmesõnad: vaimne kultuur, pärimus, rahvakalender, rahvakalendri tähtpäevad

Abstract

Celebrating the festive days in the Estonian folk calendar, as exemplified by the kindergartens of Southern Estonia

Spiritual values tend to remain in the background in the contemporary materialistic society. A part of spiritual values is knowing about one's culture and folk traditions. Preschool children's institutions play an important role here.

The theoretical part of the bachelor's thesis gives an overview of the importance of spiritual culture and traditions, as well as the shaping of the Estonian folk calendar. The second part of the thesis is focused on introducing and analysing the results of the study, conducted in the preschool children's institutions of Southern Estonia. The study, conducted in the form of a questionnaire, aimed to find out which festive days of the folk calendar are valued in the kindergartens of Southern Estonia, as well as what activities and bottlenecks are involved with their celebration. Participants in the study were 54 kindergarten teachers, from the counties of Võru, Põlva and Tartu.

The results of the survey showed that in our kindergartens, the traditions associated with the Estonian folk calendar are valued. The events of the festive days are varied and involve activities that captivate children. The teachers however in the organisation of the activities expect moral, material as well as methodological assistance and a more efficient inclusion of parents.

Key words: spiritual culture, tradition, folk calendar, festive days of the folk calendar

Sisukord

Sissejuhatus	5
Teoreetiline ülevaade	6
Vaimne kultuur ja pärimus	6
Rahvakalendri kujunemine	7
Metoodika.....	9
Valim	9
Andmekogumine	10
Andmeanalüüs	11
Tulemused	11
Arutelu.....	17
Tänu sõnad	21
Autorsuse kinnitus.....	22
Kasutatud kirjandus.....	23
Lisa 1. Küsimustik.....	26

Sissejuhatus

Tänapäeva tsiviliseeritud maailmas, kus domineerivad materiaalsed väärtused, kipuvad vaimsed väärtused mõnikord tagaplaanile jääma. Koolieelsete lasteasutuste riiklikus õppekavas (2008) on rõhutatud, et õppekasvatustöö läbiviimise üheks põhimõtteks on Eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ja teiste kultuuridega arvestamine.

Iga lapsevanem soovib, et tema lapsest kasvaks laia silmaringi ja arenenud mõttemaailmaga noor, kes orienteerub edukalt ka välismaailmas toimuvates protsessides. Inimese integreerumine maailma peaks algama tema enesemääratlemisest omakultuuri kaudu, kes tunneb oma kultuuri, oskab hinnata ka teisi kultuure (Mosen, 2011). Enne kui õppida võõrkeeli, peab omandama emakeele, enne kui õppida tundma võõrast kultuuri, peab tundma oma (Rüütel, 2000).

Kombed ja traditsioonid annavad sotsiaalsele keskkonnale raamid ning individile juured (Laasik et al., 2009). Oma juurte tundmine annab inimesele kindlustunde ja võimaldab eristuda muust massist (Rüütel & Tiit, 2005). Kuna tähtpäevad mõjutavad oluliselt meie igapäevaelu (Laasik et al., 2009), siis läbi tähtpäevade saavad õpetajad lastele tutvustada eestlaste kombeid ja traditsioone. Pärimuses nähakse meie kestlikku, eestlasele eripärast jätkusuutlikkust, (Puistaja, 2015).

Lastele tuleks folkloori tutvustada võimalikult vara – mängida nendega ammustest aegadest pärit mängu, laulda laule, tantsida tantse ning rääkida möödunud aegadest. Nii tutvuvad lapsed rahvakultuuriga lisaks ehedal kujul kuulamisele ja nägemisele ka läbi kogemuse. (Rüütel & Tiit, 2005).

Tänapäeval on põhielatusallikate vahetumise ja tehnika ning tehnoloogiate kiire arengu tõttu kalendripärinus suuresti oma otstarbe kaotanud. Igapäevatoimingutes ning käitumismallides toimitakse mingist harjumuspärasest traditsioonist lähtuvalt, teadmata ja tundmata tagamaid (Õunapuu, 2001). Hingedpäeval süütame küünla nii kodus aknalaua kui surnuaial, jaanitule ääres hüpatakse üle tuleleegi, jõuluööl jääb toit lauale jne. Kalendripärinus, mis iidsetel aegadel neid toiminguid selgitas, on säilinud piirkonniti vaid eakate inimeste mälus (Hiemäe, 2010).

Meil kehtiva riikliku õppekava järgi peab 6-7aastane laps oskama nimetada Eesti riigi sümboleid ja rahvatraditsioone (Koolieelse lasteasutuse..., 2008). Paljuski sõltub tähtpäevade tähistamine lasteaias ja rühmas siiski sellest, kui oluliseks õpetajad neid ise peavad. Õpetaja hoiakuist sõltub, kuidas kujundatakse lasteaias pärimuskultuuri edasikandmist ja tegevusi,

millega edastatakse tulevastele põlvedele rahvuskultuuris peituvaid püsiväärtusi (Mosen, 2011).

Lõputöö koostaja hindab ise kõrgelt pärimuskultuuri kui eestlaste kultuurilise eripära säilitamise vahendit. Seetõttu on eesmärgiks seatud koguda teavet selle kohta, kuidas toimub kohalike rahvatraditsioonide väärtustamine Lõuna-Eesti koolieelsetes rahvakalendri tähtpäevade tundmaõppimise kaudu ning millised tegevused ja kitsaskohad sellega kaasnevad.

Teoreetiline ülevaade

Vaimne kultuur ja pärimus

Pärimuskultuur on suulise pärimuse või jäljendamise teel levinud kultuur, mis jaguneb aineliseks ja vaimseks kultuuriks ehk folklooriks. Selle alla kuuluvad ka tavad ja kombed, mida põlvest põlve edasi antakse, mis on olulised ka olevikus (Eesti rahvakalendri andmebaas, s.a.). Iga inimene sünnib mingisse sellele paikkonnale omasesse kultuurikeskkonda. Kultuur aga on nii või teisiti seotud pärimusega. Iga uus sugupõlv peaks leidma pärimuskultuuri uuesti vastavalt oma huvidele ja veendumustele (Honko, 1998).

Oma Eesti pärimuskultuuri vajalikkuse säilitamises ei tohiks keegi kahelda. „Kultuurilise eripära säilitamise ainus vahend tänapäeva maailmas on oma kultuuri teadlik hoidmine ja sihipärane arendamine“ (Mosen, 2011, lk 11). Vaimse kultuuripärandi edasikestmise eelduseks on tegus ja tugev kogukond (UNESCO Eesti Rahvuslik ..., 2012).

Räägitakse ka folkloori „teisest elust“, mis „tähendab pärimusainese ülestõusmist arhiivist või muust säilituspaigast. (...) Pärimuse teises elus läheb aines uuesti liikvele esituspaikades, mis on teistsugused kui algupärases kultuurikontekstis“ (Honko, 1998, lk 14). See tähendab, et üsna harva pöördub pärimus tagasi täpselt sinna, kus tema juured on. Nii või teisiti leiab aset küll traditsioonide edasikandumine, kuid võrreldes algupärandiga on toimunud palju muutusi. Olgugi, et lasteaedades korraldatavad tänapäevased rahvakombestikuga seotud üritused pole samad, mis aastakümneid tagasi, peaksid nad ikkagi säilitama sellele paikkonnale omased põhijooned.

Hea on see, et pärimuse tähtsust tunnustatakse ja selle juuri uuritakse ning jagatakse õpetust järeltulevatele põlvedele. Laste folklooriõpetusele pööratakse suurt tähelepanu kogu maailmas, sest valdavalt on katkenud loomupärane traditsioonide üleandmine pere piires vanematelt lastele (Kecskés, 2013; Klimka, 2014; Ojalo, 2002). Näiteks on Ungaris traditsioonide edasiandmine kandunud üle haridusasutustele (Kecskés, 2013).

Algupäraselt on pärimusharidust kandnud perekond ja kogukond. Rahvatraditsioonid anti vanematelt põlvkondadelt järglastele edasi loomulikus keskkonnas argielutoimetusi tehes või pühadetoimingute käigus. Meie rahva põliskultuuris on palju kodu ja perega seotud traditsioone, mis põlvest põlve edasi kandudes on andnud inimeste elule mõtet ning väärtusi. Nende hulka kuuluvad ka rahvakalendri tähtpäevade pidamine ja muud elusündmustega seotud kombed (Honko, 1998). Kuna pärimuse edastamine loomulikul moel on vähenenud, vastutavad järjest rohkem pärimushariduse säilimise eest riiklikud ja ühiskondlikud institutsioonid (sh koolid ja lasteaiad) (Parijõgi, 2016).

Mitmete meie maa rahvapärimuse uurijate poolt on kirja pandud üle 80 Eestiga seotud ja pika kujunemiskäiguga rahvakalendri tähtpäeva. Pühade ja tähtpäevade seaduse kohaselt on muudetud mitu rahvakalendri tähtpäeva riiklikeks pühadeks. (Pühade ja tähtpäevade seadus, 2020). Eesti Vabariigi põhiseadus määrab kindlaks põhimõtte tagada eesti rahvuse ja kultuuri kestmise läbi aegade, kaitstes samal ajal kõigi Eesti elanike inimõigusi ja vabadusi, sõltumata nende rahvusest, usutunnistusest, keelest või kodakondsusest (Eesti Vabariigi põhiseadus, 2015).

Valitud tähtpäevade ja pühade tähistamisel on oluline nii nende varasema tähenduse ja sisu tundmine kui ka oskus neid mõtestada. Omakultuuri ja inimestega emotsionaalse ja kultuurilise kontakti loomiseks on need päevad suurepärase võimaluse. (Lukka-Jegikjan, 2006). „Esiisade tarkus antakse edasi kommetes ja traditsioonides, need on osa igapäevaelust, mis seovad meid oma juurtega, annavad aluse identiteedile. Minevikku õpime tundma selleks, et leida sealt püsiväärtusi tuleviku jaoks“ (Tuulik, 2011, lk13). „Pärimuskultuuri vajatakse oma juurte tundmiseks ning kultuuritraditsioonide edasiandmiseks noortele, et säiliks kultuuri järjepidevus. See seob põlvkondi, annab inimesele eneseväärikust ja tuge“ (Mosen, 2011, lk 3). Eeltoodust lähtudes ongi vaja juba noorelt tähelepanu pöörata Eesti rahvuskultuuri säilimisele ja selle edasikandumisele järeltulevatele põlvedele. Üks võimalus rahvakalendri tähtpäevade tähenduse lahti mõtestamiseks on nende sisukas tähistamine lasteaedades.

Rahvakalendri kujunemine

Vastavalt Eesti Entsüklopeedia määrangule on rahvakalender ajaarvamise ja tähtpäevade tähistamisega seonduv rahvapärimus, mis hõlmab uskumusi ja kombestikku, kalendritähtpäevade ja -pidustuste laule, vanasõnu, muistendeid jms (Eesti Entsüklopeedia, 1994).

Rahvakalender on eesti rahva kultuuripärand, kust leiame olulist teavet nii rahva uskumuste, pärimuste, maagiliste talitluste, ennustuste jm kohta (Tuulik, 2011). Uskumused,

ended, suurte tööde alguse ja lõpu määrangud, suuremate looduse üleminekute jälgimine ja pühitsemine on ikka käinud rahva mälus põlvest põlve enamasti suulise pärimusena. Eesti rahvakalendri aluseks on põlvkondade jooksul talletatud kogemused ja tähelepanekud. Tegemist on tervikliku süsteemiga, kus aega arvestati tähtpäevast tähtpäevani nädalate kaupa. Näiteks: jõulust kuus küünlasse, küünlast üksteist jürisse, jürist kaheksa jaani jne (Tuulik, 2011).

Meie rahvakalendril on olnud mitmeid sisse toodud mõjutegureid. Eesti rahvakalendri kujunemist on mõjutanud katoliikluse levik 13. sajandil. Siis hakati tähistama pühakutepäevi, rajama kirikuid, vanemad pühapaigad kaotati ja asendati katoliku usule vastuvõetavatega, tekkisid uued pidustused. Luterluse levimise järel taandus pühakutekultus ja hävitati nii katoliiklikud kui ka paganlikud palve- ja ohvripaigad (Eesti rahvakalendri andmebaas, s.a). Väga oluline roll rahvakalendri kujunemisele oli ka rahvausundil, mille abil püüti selgitada mõningate nähtuste mütolooilist tagapõhja. Nõidumiste ja loitsude abil püüti kõrvaldada ohtusid. Inimeste teadlikkuse kasvuga kasvasid ka arusaamad reaalsest elust ning hääbusid nii mõnedki kombed. Eesti rahvakalendri I osa koostaja Lätt on öelnud: „Kauem on püsinud rahva mälus ja elavas kasutuses need tähtpäevad, mis olid seotud rahva ühiste ettevõtmiste, löbustuste, laulude ja mängudega“ (Lätt, 1970, lk 5).

Kalendritavade ja rahvakommete arengusse on mõju avaldanud ka rahvaste omavahelised suhtlused. Tänapäeva multikultuurses ühiskonnas, kus segunevad rahvad, keeled, uskumused ja traditsioonid, võetakse omaks mitmeid mujal maailmas üsna levinud, mitte meie pärimusega seotud, tähtpäevade pühitsemisi. Nimetada võiks armastajate kaitsepühaku Valentini auks nimetatud valentinipäeva (Palacios-Sánchez, Díaz-Galindo, L. M. & Botero-Meneses, 2017) ja ameerikaliku kostüümihullusega seotud Halloweeni (Dinella, 2017). Lisandunud on uusi kombeid nagu näiteks tunnete keskendunud päevad: isadepäev, emadepäev, sõbrapäev. Koolides on tavaks saanud tähistada tarkusepäeva, tutipäeva, õpetajate päeva. Samal erialal töötavad inimesed saavad kokku tähistades oma ametipühased jne. Laiast maailmast on meilegi sisse tulnud teadmised hispaanlaste tomatisõjapäevast, 21. jaanuaril on kallistamise päev (Rein, 2014). Olemas on naiste- ja emadepäev ning juba räägitakse ka meestepäeva sisseviimisest. Teisel pool meie riigi piire on hulgaliselt omamoodi ja pisut veidraidki pühased. Kui palju neist ka meie ühiskonda sisse imbub, näitab aeg. Oluline osa oma rahvakultuuri ja kohaliku rahvapärimuse säilitamiseks on meie noortel kasvatajatel, eelkõige lasteaiapäetajatel.

Eesti on territoriaalselt küll suhteliselt pisike riik, kuid rahvakalendri kommetes on sellest hoolimata märgata erinevusi ka paikkonniti. On tähtpäevi, mida tuntakse ainult Lääne-

Eestis ja saartel nagu paavli- ja peetripäev (Eesti rahvakalendri andmebaas s.a). Lõuna-Eesti aladel tähistatakse käädrapäeva (Eesti rahvakalender s.a). Väga mitmeid omaette pühasid nagu näiteks paabapraasnik (Lõivu, 2021) ja paasapäev (Eesti rahvakalendri andmebaas s.a) tähistavad Kagu-Eesti Setumaa piirkonnad.

Lõuna-Eestis asuva elu- ja töökoha tõttu on käesoleva töö koostaja enam keskendunud just selle piirkonna elanikkonna hulgas tänapäeval enam olulisteks peetavate ja lasteaedades rohkem tähistamist leidvatele tähtpäevadele. Antud bakalaureusetöö eesmärgiks on välja selgitada, milliseid rahvakalendri tähtpäevi Lõuna-Eesti lasteaedades väärtustatakse, millised tegevused ja kitsaskohad nende tähistamisega kaasnevad.

Sellest tulenevalt on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

1. Milliste rahvakalendri tähtpäevade tähistamist peavad õpetajad lasteaias oluliseks ja mis ajendab õpetajaid nende päevade üritusi korraldama?
2. Missuguseid seoseid on täheldatud eesti rahvakalendri tähtpäevadel usuga ning uute tavade ja kommete sissetungiga meie rahvakultuuri?
3. Millised tegevused rahvakalendri tähtpäevade tähistamisega kaasnevad ja millist abi õpetajad selles protsessis soovivad?

Metoodika

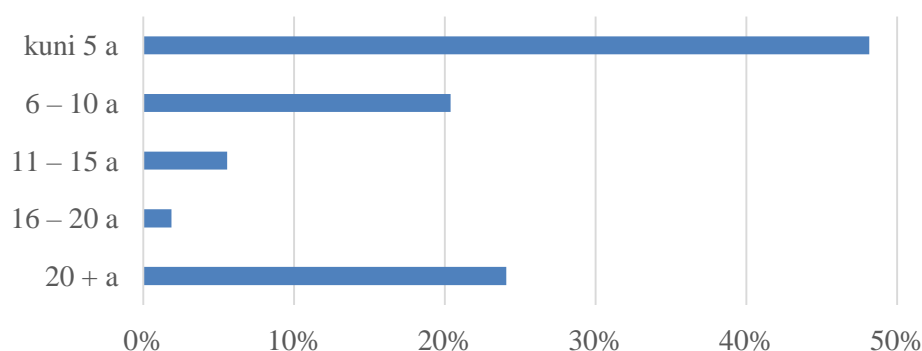
Käesolevas bakalaureusetöös on kasutatud kvantitatiivset uurimisviisi, kuna see võimaldab analüüsida üldisi näitajaid arvandmete vahel (Õunapuu, 2014). Võrdlev ülevaateuuring aga võimaldab välja selgitada populatsioonis valitsevaid arvamusi, hoiakuid ja hinnanguid (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2005).

Valim

Valimi moodustamisel kasutati mittetõenäosuslikku mugavusvalimit, mille järgi moodustasid valimi uurijale kergesti kättesaadavad uurimisobjektid (Õunapuu, 2014). Valim moodustus õpetajatest, kes töötavad hetkel Lõuna-Eesti (peamiselt Võru-, Tartu- ja Põlvamaa) lasteaedades. Kokku saadi vastuseid 24-st erinevast asutusest, mis kõik olid eestikeelse õppekeelega riikliku õppekava alusel töötavad lasteaiad. Ühes lasteaias oli ka rahvusvaheline rühm. Ankeedid läkitati aiarühma õpetajatele eelneva kokkuleppe alusel. Periood, mille jooksul ankeetküsitlust korraldati, kestis kogu märtsi kuu. Ankeete jagati välja 60, täidetult tagastati 54. Seega oli küsitluse vastamisaktiivsus 90%, mida võib pidada väga heaks

tulemuseks. Küsitluse korraldamisel prooviti lähtuda sellest, et osalejaid oleks nii maa- kui linnalasteaedades. Ankeetküsitlustele vastanud 54-st lasteaiaõpetajast töötas maalasteaedades 57% ja linnalasteaedades 43%.

Kõrgharidusega vastajaid oli kokku 39, kesk-eri haridusega 4 ja ainult keskharidust omas 11 vastajat. Ühel vastajal oli lisatud ka, et omab magistrikraadi. Pooled keskharidusega õpetajad olid lisanud ankeeti veel, et neil on kõrgharidus omandamisel. Vanuseline koosseis jaotus suhteliselt ühtlaselt. Kõige rohkem oli 26 -35 aastaseid, kokku 15. Üle 55. aasta vanuseid õpetajaid oli valimis 7. Valimisse sattunud õpetajaist ligi pooled (48%) olid selles ametis töötanud vähem kui 5 aastat. Samal ajal 24% küsitlenutest olid juba üle 20-aastase tööstaažiga kogunud pedagoogid. Täpsemalt annab tööstaaži kohta valimis infot Joonis 1.

Joonis 1. Ankeeti täitnud õpetajate jaotus tööstaaži järgi.

Andmekogumine

Ankeetküsimuste koostamisel võeti aluseks töö teoreetilises osas püstitatud uurimisküsimused. Uurimuse alguses tutvustas autor ennast ning uurimuse eesmärgi. Ankeedi sissejuhatuses teavitati vastajaid uurimuse olemusest ja vajalikkusest. Vastajatelt küsiti nõusolekut uuringus osalemiseks, informeeriti tegevusest ja tagati konfidentsiaalsus. Ankeetküsitluse koostamisel arvestati teadustöö eetika normidega (Teadustöö eetika, s.a.). Ankeedile vastamine oli anonüümne ja toimus vabatahtlikkuse alusel. Tulemusi ei seostata ühegi vastaja isikuga.

Andmeid koguti poolstruktureeritud ankeedi vahendusel (lisa 1). Mõõteinstrumendina kasutati ankeetküsitlust, kus olid nii valikvastustega küsimused kui avatud küsimused. Vastajale anti võimalus ankeeti ka täiendada. Ankeedid jaotati eelneva kokkuleppe alusel erinevatesse asutustesse märtsi kuu jooksul eri aegadel. Vastamise aeg limiteeriti kolme päevaga, sest enamik küsimusi oli valikvastustega, avatud küsimuste osakaal oli väike.

Andmeanalüüs

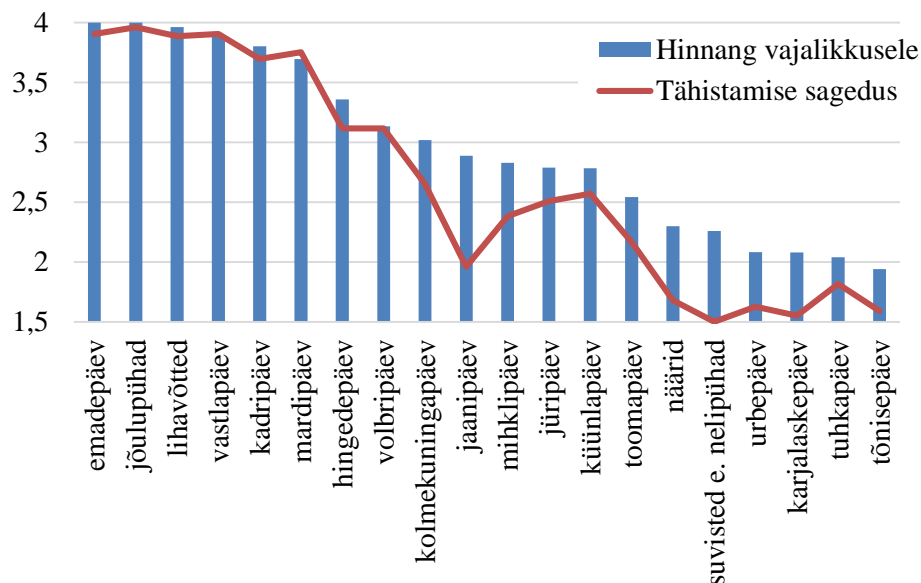
Tulemuste mõõtmiseks ja hindamiseks kasutati Likerti poolt väljatöötatud skaalat (Likert, 1932). Ankeedi 1. küsimuses olevatele väidetele vastamiseks kasutati 4-pallilist skaalat, milles olid esitatud numbrilised (1-4) vasted, numbrite tähendused liikusid vähemoluliselt (mitte kunagi) olulisema vastusevariandi (alati) suunas. Tulemuste iseloomustamiseks arvutati vastuste kaalutud keskmised skaalal 1-4. Küsimustes 8-10 olid sõnalised vastusevariandid (väga hästi, hästi, pisut ja mitte kunagi). Küsimustes 2-7 ja 11 tuli vastajatel ära märkida sobivad vastusevariandid. Soovi korral oli nende küsimuste puhul võimalik veel lisavalikuid ja kommentaare juurde märkida ning oma valikuid põhjendada.

Tulemused

Kõigepealt paluti lasteaiaõpetajatel anda hinnang rahvakalendri tähtpäevade vajalikkusele ja tuua välja tähtpäevade tähistamise sagedus 4-pallilisel skaalal, kus 1 oli madalaim ja 4 kõrgeim näitaja. Joonis 2 demonstreerib vastavate tähtpäevade tähistamise vajalikkust võrdluses nende tähistamise sagedusega.

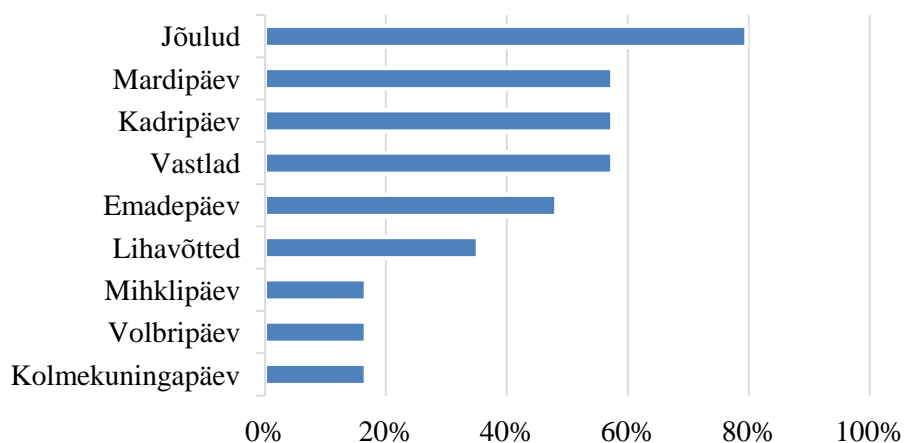
Ülekaalukalt, ligi 100 %-liselt, hinnati väga oluliseks emadepäeva, jõulupühi, lihavõtteid ja vastlapäeva. Neile järgnes kadri- ja mardipäeva tähistamise vajalikkus. Olulisteks peeti ka volbripäeva, kolmekuningapäeva ja hingedepäeva tähistamist. Vähem olulisteks märgiti jaani-, mihkli-, jüri- ja küünlapäeva tähistamist. Tähistamise sagedust hinnates nimetatakse sarnaselt vajalikkuse hindamisega enam vastlapäeva, lihavõtteid, emadepäeva ja jõulupühi. Nende kõrval on veel ka mardi- ja kadripäevad sagedasemateks tähistamist leidvateks päevadeks. Mitmed ankeeditäitjad olid oluliseks pidanud ka isadepäeva ja vanavanemate päeva tähistamist.

Eesti rahvakalendri tähtpäevade tähistamisest Lõuna-Eesti lasteaedade näitel 12

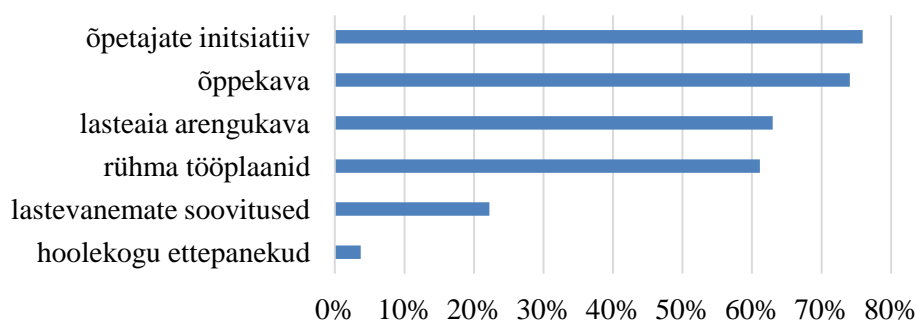
Joonis 2. Rahvakalendri tähtpäevade tähistamise vajalikkus ja sagedus lasteaias.

Tähtpäevad, mille tähistamist peeti vajalikuks ja mida ka kõige sagedamini tähistati, on märgitud ka enam korda läinud tähtpäevade juures (joonis 3). Need olid: emadepäev, lihavõtted, jõulud, vastlapäev, mardipäev ja kadripäev. Hästi korda läinud tähistamistena on märgitud kolmekuningapäev, volbripäev ja mihklipäev. Nelja vastaja poolt oli ankeeti juurde lisatud isadepäev.

Joonis 3. Kõige paremini korda läinud tähtpäevade tähistamised lasteaias.

Ankeetküsitlusest selgub, et kõige määravam tegur rahvakalendri tähtpäevade tähistamisel lasteaias on õpetaja initsiatiiv (joonis 4). Lasteaiaelu korraldamises küll olulist rolli mängivatel hoolekogudel on tähtpäevade tähistamise osas väike tähtsus.

Joonis 4. Tähtpäevade tähistamise ajendid.

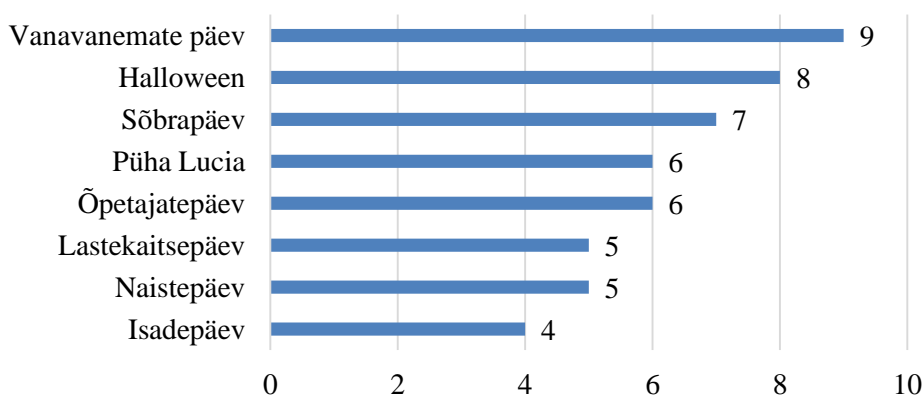
Lisakommentaaries märkiti ka seda, et rahvakalendri tähtpäevi tähistama ajendas veel ankeeditäitja isiklik huvi teema vastu. Huvi on seotud sooviga rikastada lapsi uute teadmistega vanadest eestlaste kommetest. On mainitud ka, et neist on vahva lastele rääkida, tore sellega seoses tegevusi läbi viia ja lastel on olnud piisavalt põnevust sellega kaasa tulla. Kuna ankeetküsitluse täitjate hulgas oli ka paar rahvusvahelises lasteaias töötavat õpetajat, siis nemad toonitasid vajadust teistest riikidest pärit rühmakaaslastele rahvakalendri tähtpäevade kaudu meie rahvakultuuri tutvustada.

Eesti rahvakalendri tähtpäevade seostamist usupühadega hinnati erinevalt. Vähesed (15%) pidasid seda seost väga tähtsaks, tähtsaks pidasid küsitletutest aga ligi pooled vastanutest (48%). Õpetajad, kes tähtpäevade seostamist usupühadega oluliseks ei pidanud (37% vastanuist), olid lisanud järgmisi kommentaare: „Usk on perekeskne asi.“ „Usk on selline asi, mida peaks laps ise avastama, kui on piisavalt küps.“ „Lasteaed usu tutvustajana pole kõige õigem koht“.

Väga erinevad olid õpetajate arvamused ka Eestis üsna levinud sõbrapäeva ja halloweeni tähistamise kohta. Rohkem kui pooled (56%) vastajatest ei suutnud ühte kindlat seisukohta valida, märkides variandi nii ja naa. Nende vastajate hulgas oli suur osa sõbrapäeva pooldajaid, kuid halloweeni vastaseid. Mõlemat päeva väga tähtsaks pidas 20% vastanutest ja vähetahtsaks 22%. Tähtsaks pidavad õpetajad põhjendasid tähistamise vajalikkust sellega, et need päevad on juba Eestis rahva hulgas niikuinii laialdast tähistamist leidnud. Siinkohal on välja toodud kaks vastust muutmata kujul: „Tore kui lasteaias ka sellest lastele räägitakse. Lõppude lõpuks on nad toredad päevad ja lastele meeldivad“. „Nende päevade esiletoomisele aitab kaasa ka rohke reklaam. See suurendab veelgi laste huvi. Kui on huvi, tuleb sellest rääkida ja miks mitte ka tähistada.“ Rahvusvahelises lasteaias töötavad õpetajad toonitasid vajadust teiste rahvaste tavasid ja traditsioone ka eesti lastele tutvustada. Need vastajad, kes ei pidanud oluliseks nende päevade tähistamist, rõhkusid sellele, et halloween ja sõbrapäev (valentinipäev) pole ju Eesti rahvakalendri tähtpäevad ega ole seotud

eestlaste kombestikuga. Enamuses oldi halloweeni tähistamisele vastu, öeldes, et see pole Eesti vaid Ameerika püha. Juurde lisati selgitustena: „Meil on ju maskidega seotud päevad volbripäev, kadripäev ja mardipäev isegi olemas. “Üks õpetaja lisas juurde veel, et Halloweeni tähistamine vajab suuremat ettevalmistust: kostüümid, dekoratsioonid ja ka raha jne. Aga samas tõdeti, et halloween surub end nii või teisiti läbi kaubanduse ja meedia peale. Oli vastajaid, kes väärtustasid ainult sõbrapäeva tähistamist. „See päev on paljudes lasteasutustes omaks võetud oma sõprade eriliselt austamise päevana.“

Uutest tähtpäevadest, mis pole rahvakalendriga otseselt seotud, kuid mida tänapäeval lasteaedades tähistatakse, on kõige rohkem mainitud vanavanemate päeva, millele järgnevad juba eelnevalt jutuks olnud halloween ja sõbrapäev (Joonis 3).

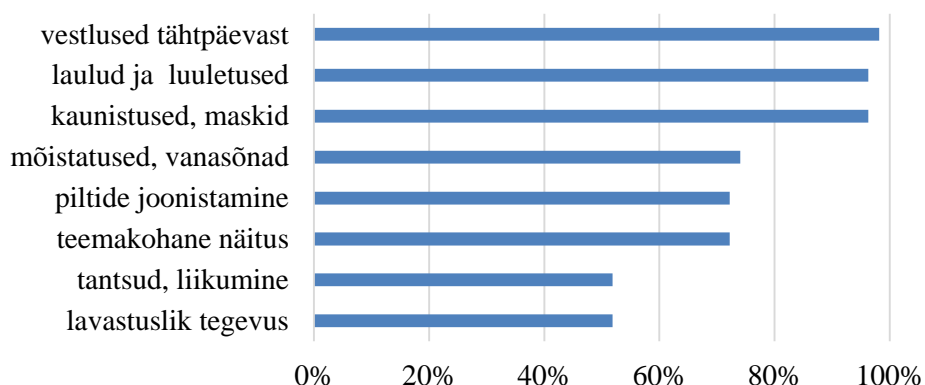

Joonis 3. Populaarsemad uued tähtpäevad eestlaste tavades, mida lapsed meelsasti tähistavad (nimetatud kordade arv).

Nimetatute kõrval toodi paaris ankeedis välja veel ka aastaalguse algus, Eesti Vabariigi sünnipäev, koolisaatmispidu ja lemmikloomapäev, teadmiste päev (1. sept), naljapäev (1. apr), emakeelepäev, teatripäev ja lasteaia sünnipäev. Ühel juhul oli lasteaia peetava tähtpäeva hulgas mainitud ka 27. oktoober rahvusvahelise kaisukarupäevana, mis on headuse jagamise päevaks ja pidi lastele väga meeldima. Rahvapärimuslikuks päevaks nimetati Lõuna-Eestile omast tsirgupäeva.

Iga ürituse korraldamine vajab sisukat eeltööd ja läbimõeldud tegevuskava. Küsimusele selle kohta, milliseid tegevusi rakendatakse enne tähtpäeva saabumist, olid ankeedis väljapakutud tegevused väga populaarsed kõigis lasteasutustes (joonis 4). Kõige sagedamini vesteldakse lastega saabuvast tähtpäevast, lauldakse laule ja loetakse luuletusi, samuti tehakse erinevaid kaunistusi ja maske. Lisaks küsitluses etteantud tegevustele on üksikutel juhtudel välja toodud, et enne tähtpäeva saabumist on korraldatud temaatilisi pereüritusi ja meisterdamisi, vaadatud vastavasisulisi videoid, kuulatud laule, tutvustatud

teemakohaseid raamatuid, loetud ette jutukesti ning korraldatud vanaaja seltskonnamängude õppimist. Korraldatud on ka näitusi, käidud õppekäikudel, joonistatud kaarte ja pilte.

Joonis 4. Tegevused, mida rakendatakse enne vastava tähtpäeva saabumist (% valikutest).

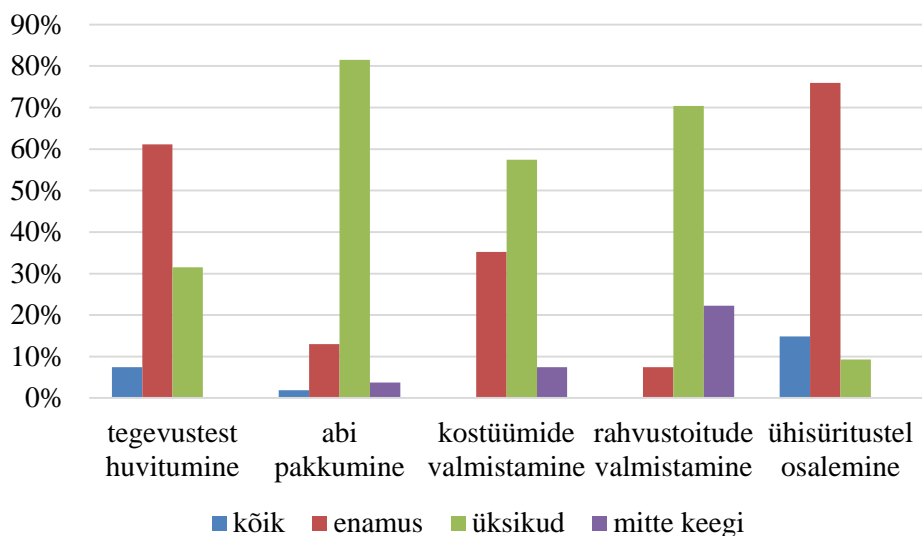
Kõige olulisemaks tegevuseks tähtpäevade tähistamise juures peeti eelhäälestuse olemasolu, mida pidasid tähtsaks ja väga tähtsaks kokku üle 90% vastanutest. Samas kõik küsimustikus väljapakutud variandid said 4-pallilisel skaalal (1 – tähtsusetu, 4 – väga tähtis) üsna kõrge hinnangu, mis tähendab, et kõiki pakutud tegevusi peetakse tähtpäevade tähistamisel üsna oluliseks. Tulemused on toodud tabelis 1.

Tabel 1. Olulisemad tegevused tähtpäevade tähistamisel.

Tegevused	Väga tähtis <i>n</i> (%)	Tähtis <i>n</i> (%)	Vähetähtis <i>n</i> (%)	Tähtsusetu <i>n</i> (%)	Hinnang 4- palli skaalal
Eelhäälestuse olemasolu	37 (67,5%)	13 (24,1%)	4 (7,4%)	0 (0%)	3,6
Rühmaruumide kujundus	18 (33,3%)	31 (57,4%)	5 (9,3%)	0 (0%)	3,2
Laste kostümeerimine	19 (35,2%)	25 (46,3%)	10 (18,5%)	0 (0%)	3,2
Tähtpäevale omased toidud	13 (24,1%)	29 (53,7%)	10 (18,5%)	2 (3,7%)	3,0
Väljasõidud	10 (18,5%)	27 (50,0%)	15 (27,8%)	2 (3,7%)	2,8
Õpetaja temaatiline riietus	8 (14,8%)	28 (51,9%)	17 (31,5%)	1 (1,9%)	2,8

* *n* tähistab vastajate arvu, (%) vastajate arv protsentides

Lisaks ankeedis toodud tegevustele mainiti vastustes veel lastevanemate kaasamist, multifilmide vaatamist ja rituaalseid toiminguid nagu näiteks munade värvimine, kaartide meisterdamine. Lastevanemate rolli tähtpäevade korraldamisel iseloomustab joonis 7.

Joonis 7. Lastevanemate osa tähtpäevade tähistamisel.

Millistest tegevustest on lapsed rahvakalendri tähtpäevade tähistamisel rohkem või vähem huvitatud, iseloomustab tabel 2.

Tabel 2. Tegevuste meeldivus tähtpäevade tähistamisel.

Tegevused	Väga tähtis	Hästi	Pisut	Üldse mitte	Hinnang skaalal
	<i>n</i> (%)	<i>n</i> (%)	<i>n</i> (%)	<i>n</i> (%)	
Juttude kuulamine	27 (50,0%)	26 (48,1%)	1 (1,9%)	0 (0%)	3,6
Mängudes osalemine	51 (94,4%)	2 (3,7%)	1 (1,9%)	0 (0%)	3,2
Laulmine, tantsimine	43 (79,6%)	9 (16,7%)	2 (3,7%)	0 (0%)	3,2
Teistele rühmadele esinimine	18 (33,3%)	27 (50,0%)	8 (14,8%)	1 (1,9%)	3,2
Kombekohane riietumine	28 (51,9%)	17 (31,5%)	9 (16,7%)	0 (0%)	3,0
Kombekohase toidu söömine	14 (25,9%)	26 (48,1%)	14 (25,9%)	0 (0%)	2,8
Teemakohane käeline tegevus	22 (40,7%)	32 (59,3%)	0 (0%)	0 (0%)	2,8

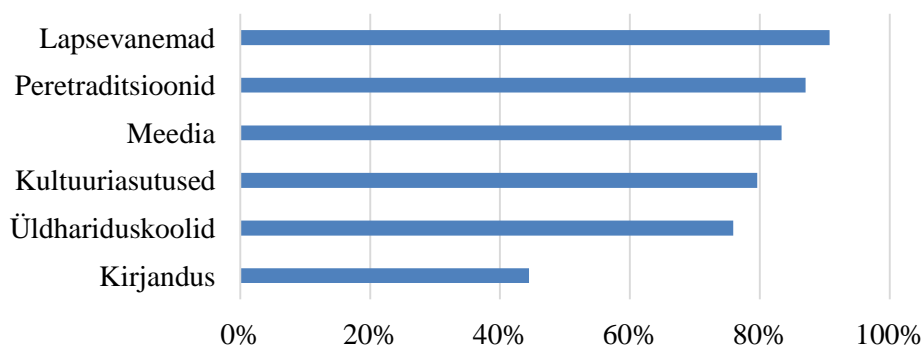
* *n* tähistab vastajate arvu, (%) vastajate arv protsentides

Kahel juhul oli juurde lisatud ka „interneti kasutamine“.

Küsimusele, et kust olete saanud juhendmaterjale ürituste korraldamiseks vastati, et neid on saadud kõige rohkem kirjalikest väljaannetest ja metoodilisest kirjandusest. Teavet on saadud ka vanemate inimeste juttudest ja telemeedia vahendusel. 13 vastajat oli märkinud, et on kasutanud ka kohaliku koduloomuuseumi ja lastevanemate abi. Mujalt saadud info osas oli suur ülekaal internetil. Hinnati ka juhendmaterjale, mis on saadud töökaaslaste ja eelmiste õpetajate konspektidest. Ühel juhul nimetati koolituste tähtsust uute ideede leidmisel.

Lasteaiaõpetajate arvamusel mängivad eesti rahvakultuuri ja eesti rahvakalendri tähtpäevade tähistamisel ja ühtlasi meie rahvakultuuri edasikandmisel olulist rolli veel peale lasteaia üldhariduskoolid, kultuuriasutused, meedia, kirjandus, lapsevanemad,

peretraditsioonid. Nagu näha, on traditsioonide ja rahvakalendritähtpäevade tähistamisel ja traditsioonide hoidmisel tähtis koht kodul (joonis 8).

Joonis 8. Kes veel peaks rahvakultuuri säilimisele kaasa aitama? (% valikutest).

Viimase küsimuse kaudu sooviti teada saada, et millist abi lasteaiaõpetajad vajaksid tähtpäevärituste korraldamisel. 30% õpetajatest tunneb puudust lastevanemate teadlikust kaasabist, nende ideedest ja erinevate lahenduste pakkumisest.

Muu loetelu hulgas märgiti ära ka raha ning uudsete ideede puudust, lastepäraste videomaterjalide, mängude, mõistatuste jms materjali puudust erinevate vanusegruppide lõikes. Puudu tuleb ka vanaaegsetest pärisasjadest, lasteaedadele koos piltide ja kirjeldustega koostatud rahvakalendritest. Kostüümide valmistamist peetakse keeruliseks ja aeganõudvaks protsessiks. Samuti mainiti ära muukeelsete laste huvi puudumist Eesti rahvakombestiku tundmaõppimisel.

Arutelu

Vastavalt uurimuse eesmärgile teavet saada sellest, milliseid rahvakalendri tähtpäevi Lõuna-Eesti lasteaedades väärtustatakse ning millised tegevused ja kitsaskohad tähistamisega kaasnevad, olid püstitatud ka uurimisküsimused.

Esmalt uuriti, kui oluliseks peavad õpetajad rahvakalendri tähtpäevade tähistamist lasteaias ning mis üldse ajendab õpetajaid nende päevade üritusi korraldama. Ankeedis paluti anda hinnang tähtpäevade vajalikkusele ja tuua välja nende päevade tähistamise sagedus. Väga olulisteks hinnati ja sagedasti tähistati vastlapäeva, lihavõttepühi, emadepäeva ja jõulupühasid, aga ka kadri- ja mardipäeva. Kui pühade olulisust hinnatakse, siis ka nende pühade tähistamisi lasteaedades rohkem korraldatakse. Tähistamise sagedus järgib üsna sama trendi, mis tähistamise vajalikkus. Suurimate eranditena sellest võib tuua välja jaanipäeva ja näärid. Tõenäoliselt on siin tegemist kahe faktoriga. Esiteks on jaanipäev paljuski seotud Eesti Vabariigi Võidupühaga. Kaks kõrvuti asuvat tähtpäeva on päevad, mille üritusi korraldatakse

perekondades, lasteaia osa selles on väga väike. Samuti on selleks ajaks lasteaedades õppetöö programm tavaliselt lõppenud ning aega sisustatakse peamiselt mänguliselt. Näärde ja nelipühade perioodiga kattuvad aga vastavalt suured jõulupidustused ning lasteaia lõpupeod (koolisaatmispeod). Seega nende tähtpäevade tähistamine jääb olulisemate pidustuste varju. On peresid, kes on üldse loobunud näärdest kui millestki nõukogudeaegsest.

Loomulikult on lasteaedades ka muid tegemisi peale rahvakalendri tähtpäevade tähistamise, seetõttu kõiki ankeedis loetletud tähtpäevi ei suudeta olulisteks pidada. Vähemolulisteks nimetati tõnisepäeva, urbepäeva, karjalaskepäeva. Need tähtpäevad on pigem seotud põlise maaeluga, millega tänapäeval enamikel peredel enam suurt kokkupuudet ei ole.

Põhiliseks rahvakalendri järgimist ajendavaks teguriks on koolieelsete lasteasutuse õppekava (2008), mille järgi peavad lasteaiad oma tegevuses juhinduma. Nagu küsitlusest selgus, sõltub tähtpäevade tähistamine väga palju õpetaja enda initsiatiivist. See tähendab, et tähtpäevade tähistamine lasteaias ja rühmas sõltub paljuski sellest, kui oluliseks õpetajad neid päevi ise peavad. Õpetajate hoiakud määravad rahvuskultuuris peituvate püsiväärtuste edasikandmise (Mosen, 2011). Vähene on aga lastevanemate ja hoolekogu osa rahvakalendri olulisuse esiletõstmisel. Seda, et loomupärane rahvatraditsioonide üleandmine peres vanematelt lastele on väga tagasihoidlik, on märgatud ka mujal maailmas (Kecskés, 2013; Klimka, 2014; Ojalo, 2002). Seetõttu on ka vaja suuremat rõhku panna haridusasutuste, sealhulgas lasteaedade osale rahvapärимuse säilitamisel ja edasikestmisel. On täheldatud, et kui lastes tekib folkloorihuvi, kaasavad nad sellega ka oma vanemaid (Rüütel & Tiit, 2005). Nähakse ju pärilikkuses meie kestlikku jätkusuutlikust, eestlasele eripärast ja ainuomast (Puistaja, 2015).

Üks osa Eesti rahvakalendri koostajatest (Lätt, 1970) on järeldanud, et kauem püsivad rahva mälus ja kasutuses need tähtpäevad, mis on seotud rahva ühiste ettevõtmistega - lõbustuste, laulude ja mängudega. Nii Moseni (2011) uurimuses kui ka käesoleva töö tulemusena on leitud, et enam tähistamist leidvate rahvakalendri tähtpäevade hulgas on seetõttu just vastlapäev, lihavõtted, emadepäev, kadri- ja mardipäev ning jõulud. Käesolevas uurimistöös väljapakutud kahekümnest tähtpäevast ei olnud ühtegi päeva, mis ei oleks leidnud üldse kajastamist. Tähtpäevade loetellu lisati veel variante juurdegi (nt isadepäev neljal korral). See näitab, et eesti rahvakalendri tähtpäevade tähistamine on oluline. Meie rahvakultuuri hinnatakse ja tutvustatakse järeltulevatele põlvedele ning lasteaedades väärtustatakse kohalikku rahvatraditsiooni.

Ankeedis olid ka küsimused, mille abil uuriti, missuguseid seoseid on täheldatud eesti rahvakalendri tähtpäevadel usuga ning uute tavade ja kommete sissetungiga meie rahvakultuuri. Vastavalt Eesti Vabariigi põhiseadusele on meie riigis igapähe paljude vabaduste kõrval ka usuvabadus. Kuulumine kirikutesse või teistesse usuühingutesse on vabatahtlik ning ühtlasi puudub meil riigikirik (Eesti Vabariigi põhiseadus, 2015). Seetõttu ei ole lasteaedades usuõpetusele rõhku pandud ja rahvakalendri tähtpäevade tähistamise seost usupühadega pole tähtsustatud. Ainult 15% vastanutest pidasid seoseid usuga väga tähtsaks.

Uutest tähtpäevadest on kõige rohkem mainitud vanavanemate päeva, halloweeni ja sõbrapäeva. Seoses ühes lasteaias rahvusvahelise rühma olemasoluga, on seal tähistama hakatud ka Püha Lucia päeva. Lasteaedades õpetajate päeva tähistamine on kombeks tulnud pärast kasvatajate ümbernimetamist õpetajateks. Mõnel korral on lisatud tähtpäevade nimistusse veel naistepäev kui tüdrukute päev, isadepäev ja lastekaitsepäev. Teatavasti on viimane ka 2020 a. 4. detsembrist alates Eestis riiklikuks tähtpäevaks kuulutatud (Pühade ja tähtpäevade seadus, 2020).

Kuigi halloweeni on ankeetides mainitud väga sageli, ei suhtuta selle tähistamise kombesse eriti soosivalt. Enamasti peetakse seda rohkem Eestile mittekohaseks kommertspühaks. Kuigi eestlased tähistavad sügise algust pigem mõtlikult ja vaikselt endasse vaadates on Ameerikast pärit Halloweeni (Dinella, 2017) tähistamine siiski kiiresti Eestis populaarseks saanud. Lapsed rõõmustavad selle „hirmsa päeva“ puhul ennast maskeerides ja kollitades ning täiskasvanudki tunnevad teatud lõõgastust oma argiaskeldustes ja lähevad seetõttu laste vallatustega kaasa (Halloween, s.a).

Sõbrapäeva (valentinipäeva) tähistamisse suhtutakse soosivalt. Peavad ju lasteaiaõpetajadki oluliseks, et lapsed tähtsustaksid sõprust ja sõprade olemasolu. Selle olulisust tunnetavad lapsed igapäevaselt koos olles ja mängides. Sõprus on oluline ja seda peab hindama. See on elu peamine väärtus, millest sõltub õnnestumine või ebaõnnestumine. Ja miks mitte just sõbrapäeval, ka teistel päevadel, seda iseendale ja sõbrale meelde tuletada. Tähtsaim kõige selle juures on siiski meelespidamine ja hoolimine (Illopmägi, 2011). Üldse meeldivad õpetajate arvates, lastele enam headuse jagamisega seotud päevad nt rahvusvaheline kaisukarude päev või Lõuna-Eestile omane tsirgupäev jne.

Rahvusvahelise rühmaga lasteaia õpetajad on hakanud tähistama ka 13. detsembril Püha Lucia päeva. Kui Eestis lippavad kadrid valgesse rietatult ringi kadripäeval, siis Rootsi kombe kohaselt riietatakse maani valgetesse üripidesse just Lucia päeval. Eesti keeles ja rahvakalendris nimetatakse seda päeva ka luutsinusepäevaks. Seda päeva tähistatakse

traditsiooniliselt siiski vaid Rootsis ja Sitsiilias ning soomerootslaste poolt ka Soomes (Luciapäev, 2010).

Uute pühade sissetung pole uuringust lähtuvalt nii valdav ja ohtlik, et see kahjustaks meie rahvakalendri tähtpäevade tähistamise kombestikku. Peaksime harjuma mõttega, et vaja on näha endast ka pisut kaugemale ja tutvustada lastele ka mujal maailmas levinud pühade kombeid. Laste folklooriõpetusele pööratakse suurt tähelepanu kogu maailmas, sest valdavalt on katkenud loomupärane traditsioonide üleandmine pere piires vanematelt lastele (Kecskés, 2013; Klimka, 2014; Ojalo, 2002).

Veel uuriti küsitluse kaudu, millised tegevused rahvakalendri tähtpäevade tähistamisega kaasnevad ja millist abi õpetajad selles protsessis soovivad. Rahvakalendri tähtpäevade tähistamine lasteaias on komplitseeritud tegevus, mis nõuab palju eeltööd, organiseerimist ja korralikku läbimõtlemit. Vestlused saabuvatest tähtpäevadest, näituste ülespanekud, laulude, luuletuste õppimised ning rühmaruumide kujundamine ja kostüümide valmistamised algavad pühade saabumise eel üsna varakult. Siin ootavad lasteaedade õpetajad ka lastevanemate abi ja tuge.

Kuigi lapsevanematest vähesed pakuvad abi kostüümide valmistamise ja rahvustoitude tegemise protsessis, on enamus lapsevanematest huvitatud lapse tegevusest ja osalevad lasteaias toimuvatel ühisüritustel. Kui võrrelda antud uurimuse andmeid Moseni 2011. aasta uurimusega, siis märgiti mõlemal juhul, et lapsevanemate abipakkumised on väga väiksed. Lapsevanemate tagasihoidlik osalus lasteaiategevustesse sekkumisel peitub ilmselt suures vanemate tööhõivatuses ja järjest kiirenevas elutempos. Samal ajal võib põhjus peituda ka selles, et lapsevanemad ei tule selle pealegi, et võiks ise abi pakkuda ning ei soovi end segada lasteaiategevustesse, tundes end ebapädevana antud kontekstis.

Käesoleva uurimuse järgi oli enamuse lastevanemate osalusprotsent ühisüritusel 76, aga kümne aasta taguses uurimuses oli see 70. Seega on märgata lastevanemate küll väiksemat abi, kuid suuremat osalust ja enamasti huvi ühisüritustel osalemiseks. Kostüümide valmistamisel on enamuse abiks käesoleva uurimuse järgi 35,2% ja Moseni (2011) töös 21%. Nii praeguse kui ka kümne aasta taguse uurimuse järgi jõuavad lapsevanemad vähe aidata kaasa lasteaiategevuste korraldamisele. Kuid vanemate kaasamine lasteaiategevustesse on oluline laste õppimisele ja arengule ning on sillaks lasteasutuse ja kodu vahel (Peterson, s.a).

Uurimuse põhjal on näha, et lasteaedades tehtavast rahvatraditsioonide tutvustamisest üksi ei piisa ja õpetajate arvamus on, et rahvuskultuuri kasvatus peab jätkuma ka koolides, kultuuriasutustes ning vaja on, et seda toetaksid ja suunaksid nii pered kui kodud.

Kuna pärimuskultuur on eesti rahvuskultuuri osa ning eesti kultuuri kestmine on põhiseaduse kohaselt Eesti riigi eesmärk ja mõte, siis peaks riik otsima võimalusi pärimuskultuuri õpetamist praegusest rohkem toetada. Konkreetselt võiks see tähendada, et tekiks riigi tellimus pärimuskultuuri õpetajatele, riik peaks hakkama neid koolitama. Riik peaks tellima pärimuskultuuri õpetamiseks ka õppematerjale – nii üldiseid kui ka paikkondlikke, mis on näiteks mõeldud konkreetse maakonna õpilastele kohaliku pärimuskultuuri tundmaõppimiseks (Parijõgi, 2016).

Õppe- ja kasvatustegevuse üheks põhimõtteks on rahvakultuuri tundmaõppimine.

Tähtpäevaürituste korraldamine kätkeb endas nii eesti kultuuritraditsioonide väärtustamist kui ka teiste kultuuride eripäraga arvestamist. Lõuna-Eesti kiituseks peab ütleva, et sinne kogukond on kultuuripärandi edasikandjana üsna aktiivne. Läbiviidud uuring näitab, et koolieelsete lasteasutuste õpetajad peavad tähtsaks rahvatraditsioonide edasi kandmist järgnevatele põlvedele. Õpetaja loob õppe ja kasvatusprotsessi läbi viies lastele võimalused tutvuda eesti rahvakultuuriga (rahvalaulud, rahvakalendri tähtpäevad, muinasjutud, rahvamängud jne) ning teeb kõik selleks, et lapsed õpiksid rahvakultuuri traditsioone hoidma ja väärtustama. Nagu on väitnud Lõuna-Eestist pärit kooliuuendusliku liikumise eestvedaja Käis, on kasvatuse ja hariduse üheks ülesandeks meie kultuuriväärtusi tulevastele põlvedele edasi anda ning selle kaudu teha neid meie kultuurivara pärijateks (Käis, 1996). Õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimise põhimõtteid järgides lõimitakse rahvakultuuri väärtusi ja rahvakultuuri väärtustavaid tegevusi õppekava erinevate valdkondadega.

Tänusõnad

Tänusõnad kõigile Võru-, Põlva- ja Tartumaa lasteaiaõpetajatele, kes andsid oma panuse küsitlusele vastamisel.

Suur tänu juhendaja Mari Niitrale ning kaasjuhendaja Marianne Olbreile toetava ja mõistva suhtumise eest ning põhjaliku tagasiside eest tööd kirjutades.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrekselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

/allkirjastatud digitaalselt/

Kuupäev:

Kasutatud kirjandus

- Dinella, L.M. (2017). Halloween Costume Choices: Reflections of Gender Development in Early Childhood. *The Journal of Genetic Psychology*, 178 (3), 165-178.
- Eesti Entsüklopeedia* 7 (1994). Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus.
- Eesti rahvakalender. Berta. *Eesti rahvakalendri tähtpäevade andmebaas*. (s.a.) Külastatud aadressil <http://www.folklore.ee/Berta/>
- Eesti rahvakalender (s.a)*. Külastatud aadressil <http://www.folklore.ee/erk/exhibits/show/kaadripaev>
- Eesti Vabariigi põhiseadus (2015). *Riigi Teataja I 15.05.2015.1*. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/115052015002>
- Halloween (s.a)*. Külastatud aadressil <https://www.partyinbox.ee/aastapaevad/halloween>
- Hiiemäe, M. (2010). *Pühad ja argised ajad rahvakalendris*. Tallinn: Kirjastus Varrak.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2005). *Uuri ja kirjuta*. Tallinn: Medicina.
- Honko, L. (1998). *Folklooriprotsess*. Külastatud aadressil <http://www.folklore.ee/tagused/nr6/pdf/honko.pdf>
- Illopmägi, S. (2011, 21. 02) Sõbrapäev kallistades. *Lasteaed*. Külastatud aadressil <http://www.lasteaed.net/2011/02/21/sobrapaev-kallistades>
- Kecskés, M. (2013). The role of folk games in education. *Practice and Theory in Systems of Education*, 8(1), 19–24.
- Klimka, L. (2014). Ethnic Culture in Processes of Socialisation: Experience of Lithuania. *Pedagogika*, 116, 35–46.
- Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava (2008). *Riigi Teataja I 2010, 60, 152*. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/13351772>
- Käis, J. (1996). *Kooli-raamat*. Tartu: Ilmamaa.
- Laasik, T., Liivik, M., Täht, M-E., & Varava, L. (2009). Valdkond „Mina ja keskkond“. E. Kulderknup (Toim), *Õppe- ja kasvatusgevuse valdkonnad* (lk 7–25). Tallinn: Studium.
- Likert, R. 1932). "A Technique for the Measurement of Attitudes". *Archives of Psychology*. 140: 1–55. Külastatud aadressil <https://www.simplypsychology.org/likert-scale.html>
- Luciapäev (2010). *Killukesi Skandinaavia kohta*. Külastatud aadressil <https://pohjalast.wordpress.com/2010/12/13/luciapaev/>

- Lukka- Jegikjan, E. (2006). *Tähtpäevade ja pühade tähistamisest Viljandi Kultuuriakadeemias*. Külastatud aadressil <https://www.folklore.ee/tagused/nr32/lukka>
- Lõivu, M. (2021). *Paabapraasnik parhilla' ja vanast*. Külastatud aadressil <https://www.setomaa.ee/kogukond/baabaprasnik-obinitsah-ja-muiste>
- Lätt, S. (Toim). *Eesti rahvakalender I*. (1970). Tallinn: Eesti Raamat.
- Mosen, K. (2011). *Rahvuskultuur väärtuskasvatuse osana lasteaias*. Magistritöö. Tartu Ülikool Külastatud aadressil http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/19272/Mosen_Kati.pdf
- Ojalo, A. (2002). Folklooriliikumine Eestis. T. Ojamaa, & I. Rüütel (Toim). *Pärimusmuusika muutuvast ühiskonnas I* (lk 147–154). Tartu: Eesti Kirjandusmuuseum.
- Palacios-Sánchez, L., Díaz-Galindo, L. M., Botero-Meneses J. S. (2017). Saint Valentine: Patron of lovers and epilepsy. *Repertorio de Medicina y Cirugía*. 26 (4), 253-255.
- Parijõgi, M. (Toim). (2016, 18. nov.) Pärimuskultuuri õpetamine on kodumaa-armastuse õpetamine. *Õpetajate Leht*. Külastatud aadressil <https://opleht.ee/2016/11/parimuskultuuri-opetamine-on-kodumaa-armastuse-opetamine/>
- Peterson, T. (s.a.) *Väärtuskeskne haridustee Euroopa kontekstis*. Külastatud aadressil: <http://kiusamisestvabaks.ee/content/editor/files/Tiina%20Peterson.pdf>
- Puistaja, T. (2015). Tartumaa. Rahvakultuuri aastaraamat 2014 (lk 159–174). Tallinn: Rahvakultuuri Keskus.
- Pühade ja tähtpäevade seadus (2020). *Riigi Teataja I* 24.11.2020, 4. Külastatud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/124112020004>
- Rein, M. (2014, 29. märts). *Vaata, milliseid veidraid pühasid maailmas tähistatakse*. Külastatud aadressil <https://sobranna.elu24.ee/2744144/vaata-milliseid-veidraid-puhasid-maailmas-tahistatakse>
- Rüütel, I. (Toim). (2000). *Pärimus pärijaile*. Tartu: Rahvuslik Folkloorinõukogu Eesti Kirjandusmuuseumi etnomusikoloogia osakond.
- Rüütel, I., & Tiit, E. M. (2005). *Pärimuskultuur Eestis – kellele ja milleks. I osa*. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- Teadustöö eetika (s.a.)*. Külastatud aadressil <https://www.eetika.ee/et/teaduseetika/teadustoo>
- Tuulik, M. (2011, 18. märts). Tühjad pühadekombed. *Õpetajate Leht*, lk 13. Külastatud aadressil <https://dea.digar.ee/cgi-bin/dea?a=d&d=opetajateleht20110318.1.13>
- UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon. (2012). *Vaimne kultuuripärand*. Tallinn: Rahvakultuuri Keskus.

Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu: Tartu Ülikool.

Õunapuu, P. (2001). *Pühad ja kombed*. Tallinn: Tänapäev.

2. Mis ajendab Teid lasteaias rahvakalendri tähtpäevade tähistamisele?

- a) koolieelsete lasteasutuste õppekava
- b) lasteaias arengukava
- c) rühma tööplaanid
- d) hoolekogu ettepanekud
- e) rühma lastevanemate soovitusel
- f) õpetajate initsiatiiv
- muu (märkige mis).....

3. Kui tähtsaks peate rahvakalendri tähtpäevade seostamist usupühadega?

- a) väga tähtsaks
- b) tähtsaks
- c) vähe tähtsaks

4. Nimetage 3-5 Eesti rahvakalendri tähtpäeva, mille tähistamine on kõige enam kordaläinud.

.....
.....
.....

5. Kui oluliseks peate seda, et Eesti rahvakalendri tähtpäevade kõrval ka sõbrapäeva ja Halloweeni tähistatakse?

- a) oluliseks
- b) nii ja naa
- c) ei pea oluliseks

Lisage ka valikule põhjendus

6. Milliseid uusi tähtpäevi on tulnud veel meie eestlaste tavadesse, mida ka lapsed meelsasti tähistavad?

.....
.....

7. Missuguseid tegevusi olete rakendanud enne vastava tähtpäeva saabumist?

- a) vestlused saabuva tähtpäeva olemusest
- b) vastavasisulise sümboolikaga näituse ülespanek
- c) tähtpäevaga seotud kaunistuste või maskide meisterdamine
- d) laulude ja luuletuste õppimine
- e) näidendi või muu lavastusliku tegevuse õppimine
- f) tantsude või muu liikumisega seotud tegevuste õppimine
- g) teemaga seotud piltide joonistamine
- h) teemaga seotud mõistatuste ja vanasõnade tutvustamine
- i) muud tegevused, millised?
-

8. Missuguseid tegevusi peate vajalikuks tähtpäevade tähistamise juures?

	väga tähtis	tähtis	vähetahtis	tähtsusetu
1. eelhäälestuse olemasolu				
2. rühmaruumide kujundus				
3. õpetaja tähtpäevale kohandatud riietus				
4. laste kostümeerimine				
5. tähtpäevale omaseid toite				
6. väljasõidud				

Muud millised?.....

9. Kuidas meeldivad lastele järgmised tegevused tähtpäevade tähistamisel?

	väga hästi	hästi	pisut	üldse mitte
1. juttude kuulamine				
2. mängudes osalemine				
3. laulmine, tantsimine				
4. teistele rühmadele esinemine				
5. lastevanematele esinemine				
6. kombekohane riietumine				
7. kombekohase toidu söömine				
8. teemakohane käeline tegevus				

Muud millised?.....

10. Kui aktiivselt osalevad lapsevanemad tähtpäevade tähistamisel.

	kõik	enamus	üksikud	mitte keegi
1. tegevustest huvitumine				
2. abi pakkumine				
3. kostüümide valmistamine				
4. rahvustoitude valmistamisel				
5. ühisüritustel osalemine				

Muud millised?.....

11. Kust olete saanud juhendmaterjale tähtpäevaliste ürituste korraldamiseks?

- a) kohalikust koduloomuuseumist
- b) kirjanduslikest väljaannetest
- c) vanemate inimeste jutustustest
- d) lastevanematelt
- e) meetodilistest juhendmaterjalidest lasteaiale
- f) telemeediast

mujalt, kust?.....

12. Kes peaks Teie arvates peale lasteaia veel meie rahvakalendri olemasolule tähelepanu pöörama ja sellega ka üldise rahvakultuuri säilimisele kaasa aitama?

- a) üldhariduskoolid
- b) kultuuriasutused
- c) meedia
- d) kirjandus
- e) lapsevanemad
- f) peretraditsioonid

muu

.....

12. Millisest abist rahvakalendri tähtpäevade tähistamisel lasteaias kõige rohkem puudust tunnete?

.....

.....

Palun ka mõningaid üldisemaid andmeid Teie enda kohta.

Teie vanus:

- a) noorem kui 25 aastat
- b) 25 – 35 aastat
- c) 45 – 55 aastat
- d) vanem kui 55 aastat

Tööstaaž lasteaia:

- vähem kui 5 aastat
- 5 – 9 aastat
- 10 – 14 aastat
- 15 – 20 aastat
- rohkem kui 20 aastat

Haridus:.....

Töökoht:

- maal
- linnas

TÄNAN KOOSTÖÖ EEST!

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kairi Oru, (sünnikuupäev: 02.07.1980),

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu bakalaureuse tööle "Eesti rahvakalendri tähtpäevade tähistamisest Lõuna-Eesti lasteaedade näitel", mille juhendajad on Mari Niitra ja Marianne Olbrei, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kairi Oru

18.05.2021